

המשרד
לשוויון חברתי

הרשות לפיתוח כלכלי במגזר המיעוטים

החלטת ממשלה 1480 להעצמה וחיזוק כלכלי-חברתי של יישובי הבדואים בצפון

סיכום שנת הפעילות 2017

מרץ 2018

שלום רב,

החברת המונחת לפניכם מסכמת שנה וחצי ראשונות ליישומה של החלטת ממשלה מס' 1480 להעצמה ולחיזוק כלכלי-חברתי של היישובים הבדואים לשנים 2016-2020, וכפי שניתן לראות – היא משקפת עשייה מגוונת ורבה. ואולם, לחוברת משמעות רחבה הרבה יותר.

חברת זו מסכמת תקופה ממושכת של עשייה ממשלתית להעצמה ולקידום היישובים הבדואים בצפון בתחומים השונים. לרשות לפיתוח כלכלי של המיעוטים, אשר אני עומד בראשה, היתה זכות להוביל עשייה זו במסגרת המשרד לשוויון חברתי. עשייה זו הייתה כרוכה בזיהוי הצרכים והחסמים למימושם, הן של הממסד הציבורי והן של הרשויות הבדואיות, בפעילות מגוונת לפיתוח והעצמה, ובפעילות להשגת התקצוב הנדרש לכך. ממילא ברור כי החוברת מהווה סיכום גם לעבודה הרבה שנעשתה לקראת גיבוש החלטה 1480 ואישורה בממשלה, כמו גם תזכורת לשינוי התודעתי שהיה כרוך בכך. החוברת מלמדת על ההירתמות והשותפות של פורום ראשי הרשויות הבדואיות בצפון לגיבוש וליישום ההחלטה. ראשי הרשויות הם שותפים אמיתיים לאורך כל הדרך.

בנוסף, החוברת מלמדת על מיקוד מאמץ של משרדי הממשלה השונים במהלך השנתיים האחרונות. כל משרד, בתחומו, נערך ליישום ההחלטה מבחינה תקציבית וארגונית, תוך התמודדות עם האתגרים הייחודיים הקיימים בטיפול באוכלוסייה הבדואית. החוברת משקפת כי שלב ההתארגנות חלף וכי המשרדים מצויים עמוק בשלב העשייה.

חברת זו היא הזדמנות מבחינתי האישית להודות לשרה לשוויון חברתי ולמנכ"ל המשרד לשוויון חברתי אשר קידמו את עשייתה של הרשות לפיתוח כלכלי ותמכו בה, לאורך השנים, ואשר אפשרו לי לקחת חלק בעשייה משמעותית זו. זוהי הזדמנות להודות גם לשותפיי לעשייה ברשויות המקומיות הבדואיות בצפון, במשרדי הממשלה, באגף התקציבים, ובקרב ארגוני החברה האזרחית, כמו גם לצוות הנפלא של הרשות לפיתוח כלכלי.

כולי תקווה כי העשייה לפיתוח חברתי וכלכלי של המיעוטים בכלל ושל החברה הבדואית בצפון בפרט תמשיך ותעצים, לטובת יצירת חברה ישראלית שוויונית יותר בעתיד לבוא.

בברכה,

איימן סייף, מנהל הרשות לפיתוח כלכלי של המיעוטים

21 תחום ד: חינוך והשכלה גבוהה

- חינוך פורמלי ובלתי פורמלי
- מדע וטכנולוגיה
- המשרד לשוויון חברתי

23 תחום ה: תעסוקה וכלכלה

- פיתוח עסקי
- תעסוקה
- מעונות יום
- תשתיות ואירועים תיירותיים

25 סיכום ומסקנות

4 רקע ומבוא

- רקע להחלטה
- מטרות ועקרונות ההחלטה
- חלוקת תקציב תכנית החומש
- הגורמים המעורבים בהחלטה 1480
- סיכום שנה וחצי ליישום ההחלטה
- אתגרים

14 מבנה הדוח

15 תחום א: תשתיות פיזיות

- תחום הבינוי והשיכון
- תשתיות מים וביוב
- תשתיות תחבורתיות ותחבורה ציבורית

17 תחום ב: העצמת רשויות מקומיות

- משרד הפנים

18 תחום ג: חברה וקהילה

- בריאות
- רווחה
- עידוד גיוס לצה"ל
- עידוד השתלבות בשירות האזרחי
- בטחון אישי
- איכות הסביבה

החלטה 1480 מ-02.06.16 שמה למטרה את הפיתוח הכלכלי של אוכלוסיית הבדואים בצפון, תוך צמצום פערים בינה לבין כלל האוכלוסייה

החברת שלפניכם כוללת דיווח על מצב היישום של החלטת ממשלה מס' 1480 להעצמה וחיזוק כלכלי-חברתי של יישובי הבדואים בצפון בשנים 2016-2020 (להלן – **החלטה 1480**), בחלוף שנה וחצי ממועד ההחלטה.

רקע להחלטה

החלטת הממשלה מס' 1480, המהווה תכנית ממשלתית להעצמה ולחיזוק כלכלי-חברתי של היישובים הבדואים בצפון לשנים 2016 – 2020, התקבלה על ידי ממשלת ישראל ה-34 ביום ה-2 ביוני 2016 בהובלת השרה לשוויון חברתי, גילה גמליאל. ההחלטה נועדה להעניק ליישובי התכנית נקודת זינוק חדשה ויציבה, להביא להעצמת האוכלוסייה הבדואית בצפון ולהעלאת חוסנה הכלכלי והחברתי תוך שימוש בשורה של כלים לחיזוק עצמאותן הכלכלית של הרשויות הבדואיות, השקעה בתשתיות הפיזיות וכן במערך החינוך והרווחה ביישובי התכנית.

התוכנית גובשה בשיתוף פעולה מלא עם פורום ראשי הרשויות הבדואיות בצפון ועם כלל משרדי הממשלה הרלוונטיים, ובנייתה כללה מעורבות גבוהה של דרגי השטח – המחוזות במשרדים הממשלתיים והרשויות המקומיות, על ידי עריכת סיורים, דיונים, ימי עיון ומיפוי צרכים פיזיים, חינוכיים וחברתיים. זאת על מנת להביא להחלטה הנותנת מענה לצרכים האמיתיים של היישובים הבדואים בצפון.

החלטה 1480: פתרון כולל, רחב היקף ותקציב, שגובש עם המחוזות ומשרדי הממשלה והרשויות המקומיות

החלטה 1480 מתמקדת בשיפור איכות החיים ביישובים הבדואים בצפון ומורכבת ממגוון תחומים. ההחלטה גובשה בשיתוף המחוזות במשרדי הממשלה והרשויות המקומיות. משכך, ההחלטה מאופיינת בספציפיות רבה ובשותפות רבה של בעלי העניין השונים בגיבושה וביישומה.

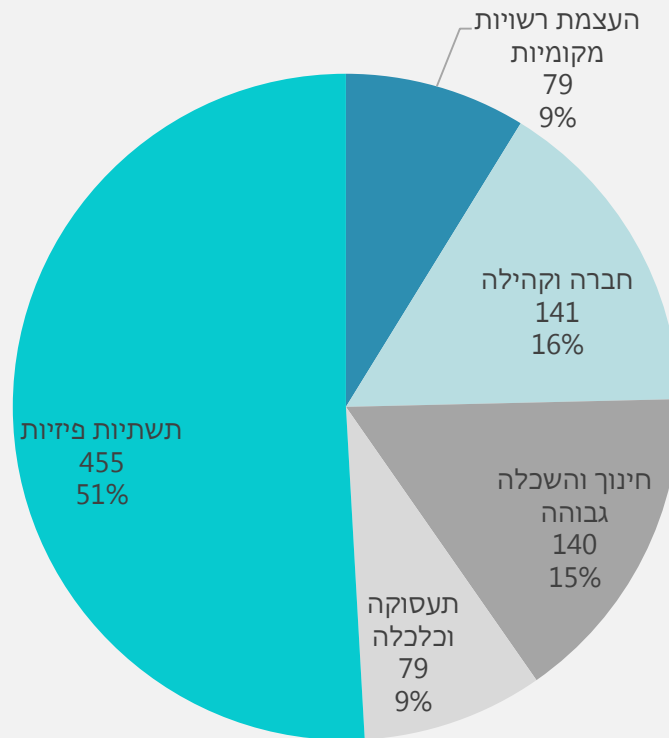
מטרות תכנית החומש להעצמה וחיזוק כלכלי-חברתי של יישובי הבדואים בצפון

חלוקת תקציב החומש - החלטה 1480

ההחלטה מסתכמת בכ-900 מלש"ח המתחלקים לחמישה תחומים: תשתיות פיזיות, חינוך והשכלה גבוהה, תעסוקה וכלכלה, העצמת הרשויות המקומיות וחברה וקהילה.

חלוקת תקציב החומש לפי תחומים

894 מלש"ח
(סה"כ תקציב ההחלטה)

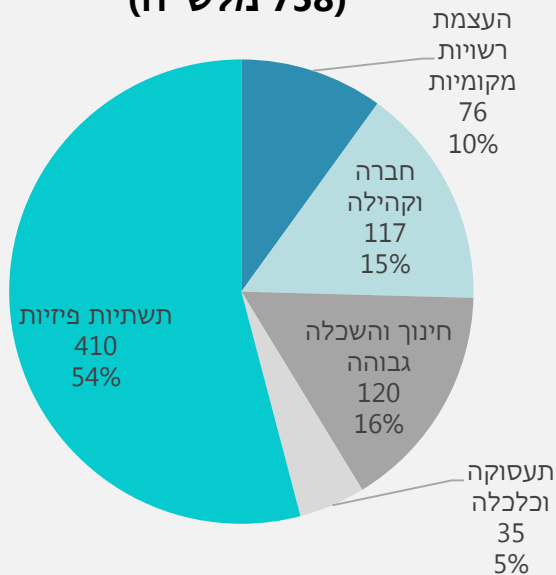
חלוקת תקציב החומש לפי מסגרת פעילות - החלטה 1480

תקציבי החלטת הממשלה 1480 מתחלקים לפעילות ארצית רוחבית לכלל הרשויות המקומיות ולפעילות ברשויות המקומיות הכלולות בתכנית.

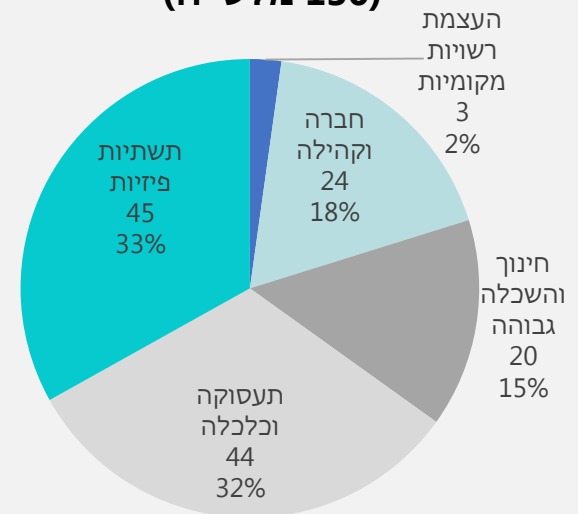
חלוקת תקציב החומש לפי פעילות ארצית ומקומית

894 מלש"ח (סה"כ תקציב ההחלטה)

פעילות ברשויות המקומיות (758 מלש"ח)

פעילות רוחבית (136 מלש"ח)

הגורמים המעורבים ביישום החלטה 1480

■ **משרדי הממשלה** - החלטה 1480 מטילה את האחריות לפיתוח הכלכלי של המיעוטים על משרדי הממשלה השונים, כל משרד בתחום אחריותו. ההחלטה כוללת מגוון פעולות בתחום אחריותם של 17 משרדי ממשלה וגורמים ממשלתיים אחרים, הנדרשים לפעול בתחומים השונים מרכיבי התכנית כוללים מגוון תחומים ביניהם שיפור ופיתוח תשתיות פיזיות חיוניות בתחום הביוב, המים, התחבורה, השיכון ואזורי התעסוקה; השקעה בתחום החינוך הפורמלי והבלתי-פורמלי; שדרוג עבודת הרשויות המקומיות והשקעה בקידום הצוותים המקצועיים שבהם; עידוד שילובם של הצעירים הבדואים בשוק העבודה ובאקדמיה באמצעות מרכזי ההכוון התעסוקתי ומרכזי צעירים; תמיכה בעסקים ובעידוד יזמות כלכלית ופיתוח ענף התיירות הבדואית; עידוד השתלבותם של הצעירים הבדואים בשירות הצבאי ובמערך השירות האזרחי.

■ **פורום ראשי הרשויות הבדואיות** - תהליך גיבוש החלטת הממשלה החל במיפוי צרכים שנערך ברמת הישובים, ותוך שיתוף פעולה פורה מצד ראשי הרשויות הבדואיות וצוותיהם המקצועיים. פורום ראשי הרשויות היה שותף מלא בגיבוש ההחלטה ובתהליך אישורה בממשלה וחבריו ממשיכים להפגין אחריות מלאה בשלבי היישום השונים של תכנית החומש

■ **המשרד לשוויון חברתי והרשות לפיתוח כלכלי של המיעוטים** - על ניהול ההחלטה אמון המשרד לשוויון חברתי. הנהלת המשרד הציבה את הנושא בראש סדרי העדיפויות של המשרד, כאשר יישום ההחלטה נעשה באמצעות הרשות לפיתוח כלכלי של המיעוטים, המהווה חלק מהמשרד. לצורך ניהול התכנית ועל מנת להבטיח את יישומה, מבצע המשרד לשוויון חברתי מספר פעולות:

הגורמים המעורבים ביישום:
משרדי הממשלה, המשרד
לשוויון חברתי והרשות
לפיתוח כלכלי של המיעוטים
והרשויות המקומיות הבדואיות

1. מעקב ובקרה על יישום התכנית – נוכח מורכבותה של החלטה 1480 מתקיים מעקב, הן בהיבט התקציבי והן בהיבט הביצועי, באמצעות:

- מעקב שוטף על ידי הרשות לפיתוח כלכלי.
- הליך בקרה ממוחשב בסיוע תוכנות מתקדמות לניתוח ההתקדמות ביצוע.
- בקרת-על באמצעות ועדת היגוי בין משרדית בראשות מנכ"ל המשרד לשוויון חברתי.
- בקרת עומק באמצעות חברת ייעוץ (החל מדצמבר 2017).

2. ליווי המשרדים בגיבוש תכניות העבודה ויישומן - הרשות לפיתוח כלכלי מלווה את המשרדים השונים בגיבוש תכניות העבודה בתחומים השונים ועוקבת אחר יישומן. כך, למשל, מנהל הרשות לפיתוח כלכלי הוא חבר בוועדת ההיגוי לנושא הדיור שהוקמה במשרד הבינוי והשיכון כמו גם בוועדה לעניין כיתות לימוד ונציגי הרשות לפיתוח כלכלי שותפים בוועדה הבינמשרדית שהקים משרד הפנים לאישור תכניות הפיתוח של הרשויות המקומיות. הרשות לפיתוח כלכלי אף מעורבת בכנסים שמקיימים המשרדים השונים בקשר עם יישום ההחלטה.

3. סיוע לרשויות המקומיות במיצוי המשאבים הנובעים מהחלטה 1480 - הרשות לפיתוח כלכלי פועלת ליידע את הרשויות המקומיות באשר לנושאים השונים הנוגעים להחלטה 1480 ולסייע להן ביישום התכנית בתחומן. לצורך כך, מקדם המשרד בימים אלו תכנית למיצוי משאבים ברשויות המקומיות.

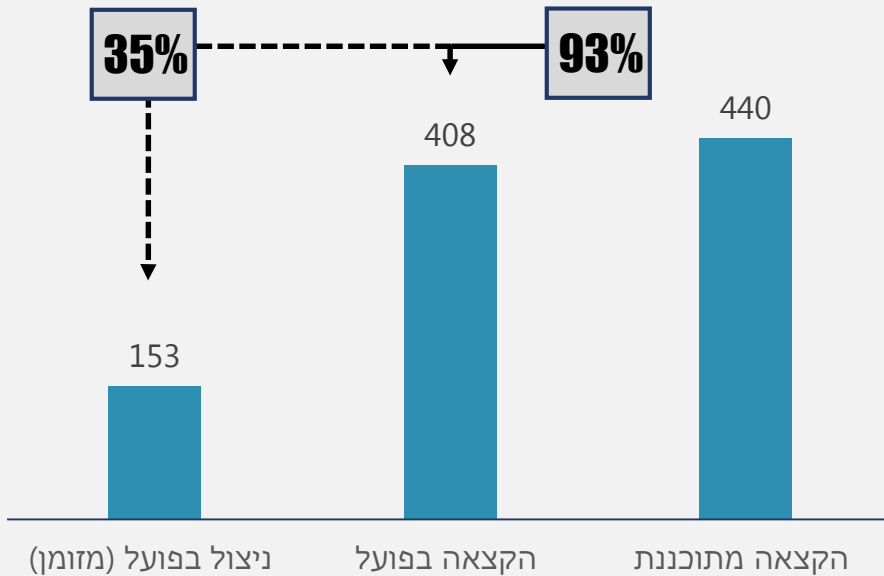
4. סיוע בהסרת חסמים - הרשות לפיתוח כלכלי פועלת לזיהוי החסמים הקיימים בתחומי הפעילות השונים ולסייע בהסרתם. במסגרת כך, בוועדת ההיגוי הנוכחית, מיום ה-08 במרץ 2018, נבחרו שלושה חסמים מרכזיים המהווים אתגר יישומי בהן ידונו משתתפי ועדת ההיגוי, ובסופה יגישו המלצות לאופן התרת חסמים אלו. החסמים הנבחרים הם: קושי בשיווק יחידות דיור, איכות תעודת הבגרות בתיכונים בדואיים, ומיצוי משאבים ממשלתיים מצד הרשויות הבדואיות. צוות הרשות לפיתוח כלכלי יהיה אחראי על קידום הפעילות להתרת החסמים ומעקב אחר ההתקדמות בפעילות זו.

סיכום שנה וחצי להחלטה - הקצאת תקציב וניצול לשנים 2016-2017

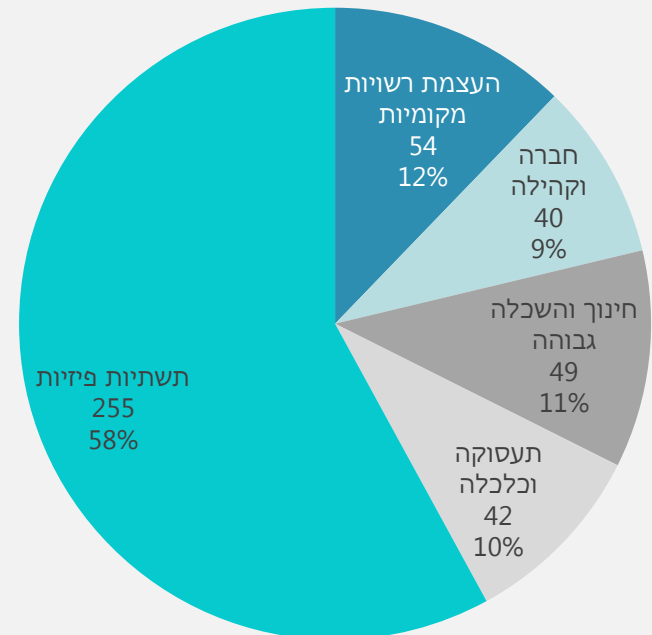
כשנה וחצי מאז קבלת החלטת הממשלה, ההקצאה המתוכננת עומדת על כ-50% מסך תקציב תוכנית החומש, שכמעט כולה הוקצתה בפועל וכשליש ממנה נוצל (מזומן).

הקצאת תקציב וניצולו לשנים 2016-2017 (מלש"ח)

הקצאה מתוכננת לשנים 2016-2017 (מלש"ח)

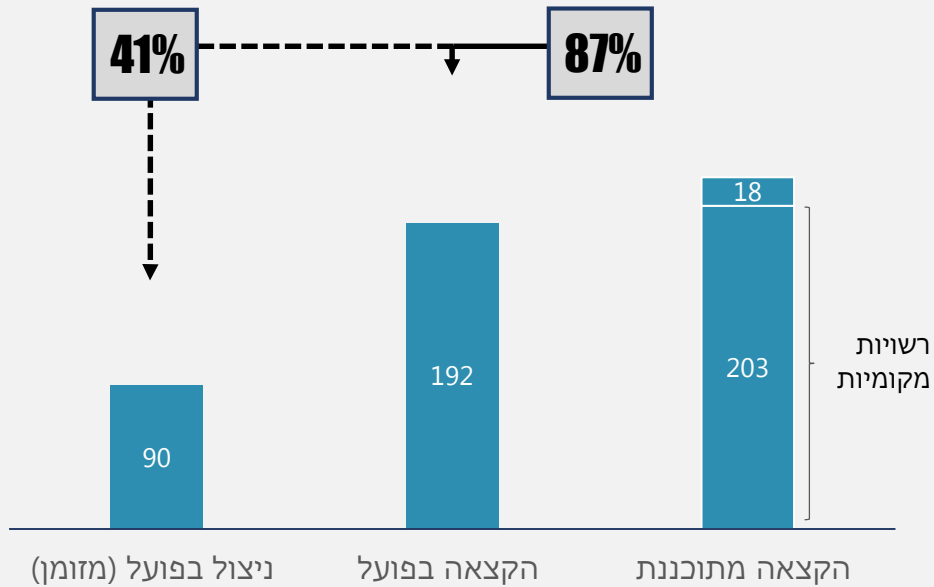
440 מלש"ח

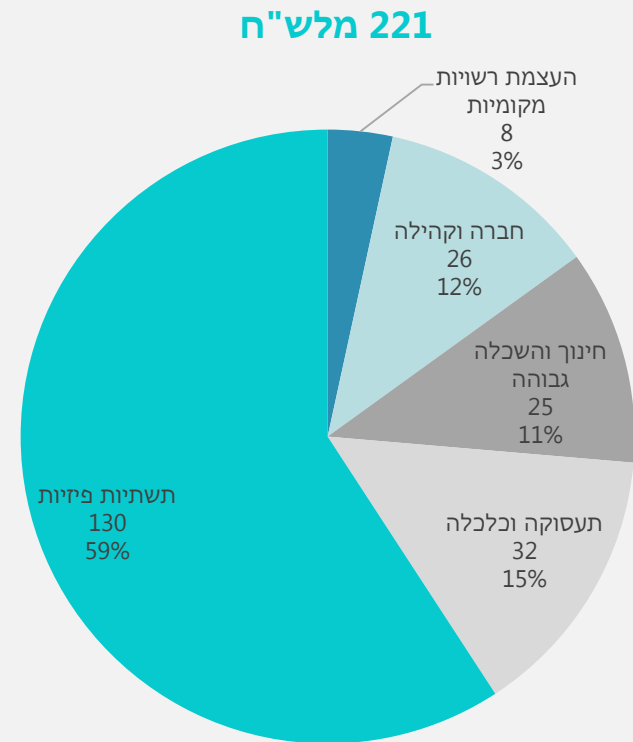
הקצאת תקציב מתוכננת לשנת 2017

בשנת 2017, ההקצאה המתוכננת עמדה על כ-25% מתוכנית החומש, ועיקרה הופנתה לפעילות ברשויות המקומיות.

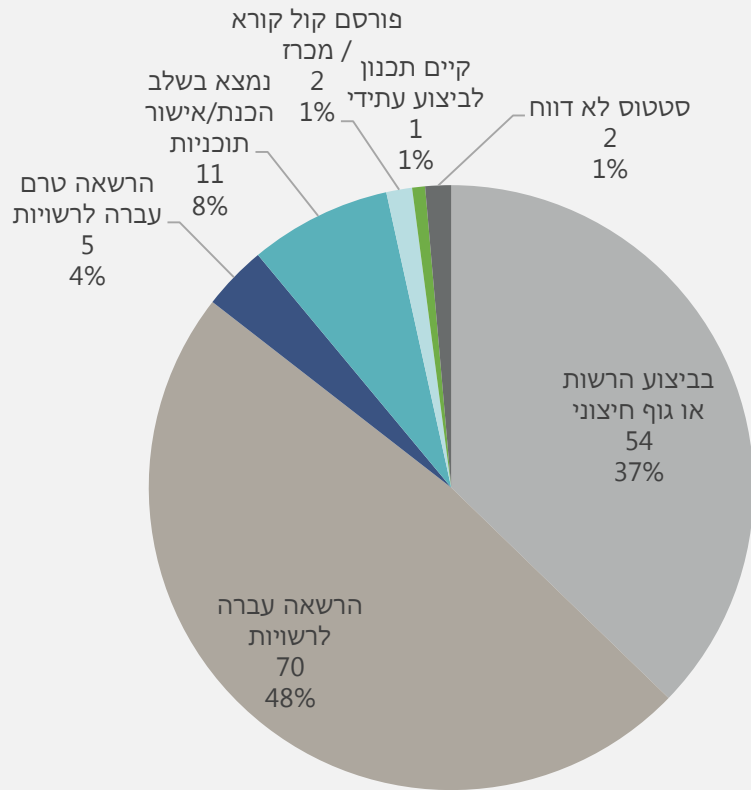
הקצאת תקציב וניצולו לשנת 2017 (מלש"ח)

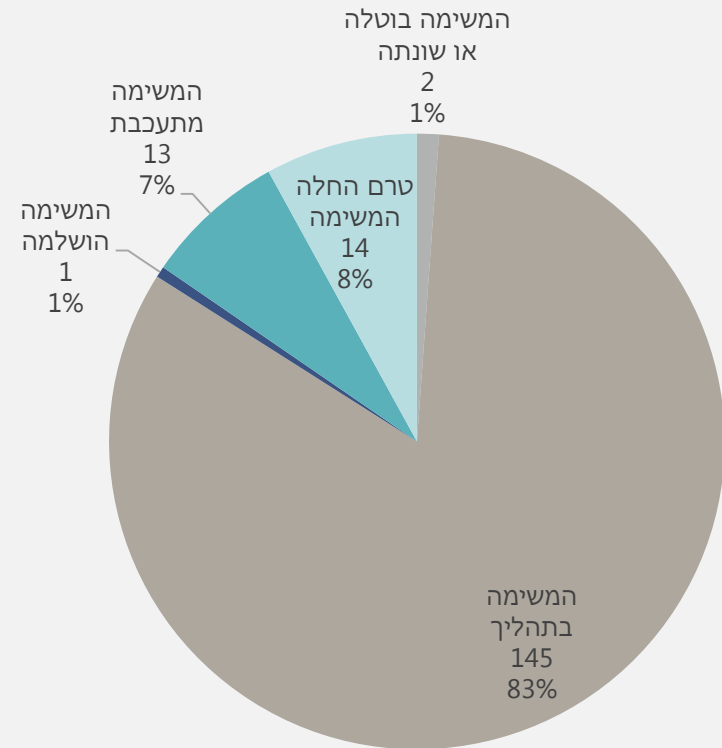
חלוקת תקציב 2017 לפי תחומים

סטטוס משימות בתהליך (מתוך 145 משימות בתהליך)

סטטוס משימות (מתוך 175 משימות שדווחו)

על מנת להבטיח יישום מיטבי של תכנית החומש, עומדים בפני השותפים מספר אתגרים:

1. **השלמת יישום התכנית בכלל התחומים ברמת הרשות המקומית** – ביצוע תכניות העבודה של כל המשרדים ובכל התחומים, תוך מיצוי מלא של התקציבים שיועדו להם ומימוש מיטבי של הפוטנציאל הכרוך בהחלטה 1480 ביישובים הבדואיים.
2. **קיום הליך מעקב ובקרה מעמיק** – ביצוע בקרת עומק הן במשרדי הממשלה והן ברשויות המקומיות, בסיועה של חברת הייעוץ.
3. **שיתופי פעולה בין הרשויות המקומיות הבדואיות ומשרדי הממשלה** – יצירת היכרות בין גורמי המקצוע ברשויות המקומיות הערביות ובין גורמי המקצוע במשרדי הממשלה השונים, באופן שיאפשר שיתוף הפעולה הנדרש לקידום התחומים השונים.
4. **העברת ההרשאות התקציביות לרשויות במועד מאוחר** – במקרים רבים, ההרשאות התקציביות המועברות ממשרדי ממשלה לרשויות מקומיות מתקבלות בסוף השנה, דבר המקשה על מיצוי מיטבי של התקציבים מצד הרשויות המקומיות.

4 אתגרי היישום:

1. מיצוי תקציבי ומימוש מיטבי
2. מעקב ובקרה מעמיק
3. שיתוף פעולה בין הרשויות המקומיות ומשרדי הממשלה
4. העברה מאוחרת של הרשאות

במסגרת הדוח לכל משרד הוכנה סקירה כללית המתייחסת לפעילות שנעשתה ולתפוקות שהושגו, ככל שניתן לעמוד עליהן. בהמשך לכל סקירה מצורפת טבלת דיווח המתייחסת לתקציב שהוקצה לאותו משרד ולניצולו בפועל.

תחומי הדיווח - הדוח מתייחס לחמישה תחומים שונים: תשתיות, העצמת רשויות מקומיות, חברה וקהילה, חינוך והשכלה וכן תעסוקה וכלכלה.

המשרדים האחראים - התחומים השונים מטופלים על ידי משרדי ממשלה וגורמים ממשלתיים שונים, כמפורט להלן:

1. **תשתיות פיזיות** – באחריות משרד הבינוי והשיכון, רשות המים והביוב, מילת"ב, משרד התחבורה ומינהל התכנון.
2. **העצמת רשויות מקומיות** – באחריות משרד הפנים.
3. **חברה וקהילה** – באחריות משרד הבריאות, משרד הרווחה, המשרד להגנת הסביבה, המשרד לביטחון פנים ומשטרת ישראל, משרד הבטחון והרשות לשירות לאומי-אזרחי ומשרד הבינוי והשיכון
4. **חינוך והשכלה גבוהה** – באחריות משרד החינוך, משרד המדע והטכנולוגיה, המשרד לשוויון חברתי
5. **תעסוקה וכלכלה** – באחריות משרד הכלכלה והתעשייה, משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים, משרד התיירות, והמשרד לפיתוח הפריפריה, הנגב והגליל.

מבנה טבלאות הדיווח - לכל תחום הוכנה טבלת דיווח נפרדת, הכוללת את פירוט המשרד האחראי, הפעולות השונות המבוצעות על ידו במסגרת ההחלטה, מהות הפעילות, התקצוב המתוכנן ומימושו. הטבלה כוללת את פירוט התקציב המתוכנן בכל שנה, במלש"ח, בהתאם לנתוני אגף התקציבים, ואת התקציב שנוצל בפועל או הועבר לרשויות, בהתאם לנתוני המשרדים.

תקציב 2017		סה"כ תקציב החומש (מלש"ח)	פעילות	משרד
ניצול בפועל (מזומן)	מתוכנן			

1. תשתיות פיזיות

משרד הבינוי והשיכון – משרד הבינוי והשיכון פועל במסגרת ההחלטה לבנייה של מוסדות ציבור ולשדרוג תשתיות פיזיות בשכונות הוותיקות ביישובים, בנוסף לתכנון ולשיווק שכונות חדשות. פעילות משרד הבינוי והשיכון הסתכמה ב-2017 ב-24.6 מלש"ח, במסגרתה החלה בנייתם של 9 מבנים ומגרשים ביישובי התכנית, וכן הושקע סכום כולל של 9 מלש"ח בשיפור תשתיות בשכונות הוותיקות בכל 20 יישובי התכנית. המשרד יזם במהלך השנה תהליך תכנון של כ-1,000 יח"ד בכלל היישובים בעלות של 2 מלש"ח, ופועל להסרת חסמי תכנון ביישובים סלאמה, ערב אל-נעים, כעביה חרזיר.

מינהל התכנון – מנהל התכנון אחראי במסגרת החלטת הממשלה לקידום תכניות מתאר חדשות ועדכון תכניות קיימות. המינהל מעמיד יועצים לטובת סיוע לרשויות המקומיות בקידום תחום התכנון

תשתיות מים וביוב – רשות המים ומנהלת הביוב פועלות במסגרת ההחלטה במרץ רב להגדלת אחוז ההתביבות ביישובי התכנית, זאת על ידי הקמה ושדרוג של תשתיות מים וביוב, תחנות שאיבה ומט"שים אזוריים. במהלך 2017 בוצעו פרויקטים בהיקף של 22 מלש"ח בתחום הביוב, בנוסף רשות המים מתכננת השקעה של 16 מלש"ח במהלך 2018 ביישובי התכנית.

תשתיות תחבורתיות ותחבורה ציבורית – משרד התחבורה פועל במסגרת ההחלטה לשיפור תשתיות התח"צ ביישובי התכנית בדגש על הרחבת עורקי תחבורה ראשיים וטבעות חיצוניות ביישובים, וכן לסבסוד קווי תח"צ מאותם יישובים למוקדי תעסוקה סמוכים. בנוסף לכך הרשות הארצית לבטיחות בדרכים הונחתה לתגבר את פעילות ההסברה בקרב מגזרי המיעוטים. היקף ההשקעה בתחום זה מסתכם במהלך השנים 2016-2020 ב-145 מלש"ח. במהלך 2017 אושרו מיזמים בהיקף של 24 מלש"ח, בנוסף פעל משרד התחבורה להוספת קווי תח"צ חדשים, לתגבור תדירותם ולהארכת מסלולם של קווים קיימים ברוב יישובי התכנית.

משרד הפנים – המשרד הקצה תקציב בסך 20 מלש"ח להשקעה בהקמה ובשיפוץ של בתי תפילה, בתי עלמין ובתי לוויות.

מבנים ומגרשים הוקמו

9

מלש"ח הושקעו
לשיפור תשתיות
בשכונות ותיקות

9

מלש"ח לתשתיות
תחבורתיות

24

תשתיות פיזיות (מלש"ח)

תקציב 2017		סה"כ תקציב החומש	פעילות	משרד
ניצול בפועל (מזומן)	מתוכנן			
0.2	9	45	שדרוג תשתיות ותיקות	משרד הבינוי ושיכון
0.6	8	40	מבנים רב תכליתיים ומגרשי ספורט	
0.5	0.5	3	הסרת חסמי תכנון ופיתוח	
0	0	10	סבסוד הוצאות פיתוח תשתיות לבנייה למשרתי כוחות הביטחון	
*2	2	10	תכנון בקרקע פרטית ומדינה	
*4	4	10	מענק ראש שטח	
0.6	0.6	3	חברות ניהול	
7.9	24.1	121	סה"כ למשרד	
0.2	מתקציב המשרד	10	תכנון תכניות מתאר	
0	0	10	סיוע בתכנון ופיתוח אורבאני	
0.2	-	20	סה"כ למשרד	
*18.6	39.4	90	תשתיות ביוב ברשויות, מט"שים	תשתיות מים וביוב
5	15	30	תשתיות מים תאגידיים ומ. אזוריות	
23.8	54.4	140	סה"כ למשרד	
24.2	24.2	120	תשתיות תחבורתיות ביישובים	תשתיות תחבורתיות ותחבורה ציבורית
4.1	4.1	25	תחבורה ציבורית	
28.3	28.3	145	סה"כ למשרד	
4	4	20	הקמה\שיפוץ מבני דת, בתי לוויות ובתי עלמין	משרד הפנים
0.8	13.2	20	בינוי מחלקות לשירותים חברתיים	משרד העבודה והרווחה
1.5	4.5	5	פיתוח תשתיות תיירות	משרד התיירות
ביצוע ב-2018	2	3.5	בנייה\שיפוץ תחנות לבריאות המשפחה	משרד הבריאות
כ-42 מלש"ח**	130	455		סה"כ התחום

2. העצמת רשויות מקומיות

משרד הפנים אמון במסגרת החלטה 1480 על התמיכה והחיזוק הכלכלי של הרשויות הבדואיות בהיקף השקעה כולל של כ-100 מלש"ח לחומש. זאת בדגש על **פיתוח מנגנונים כלכליים בתחומי היישובים** בהיקף של 65 מלש"ח, **חיזוק המשילות והתמיכה במנגנון הניהולי ברשויות** בהיקף של 8 מלש"ח וכן 2.5 מלש"ח לשיפור היערכות הרשויות לשעת חירום.

- כלים לחיזוק הרשויות המקומיות:
- פיתוח מנגנונים כלכליים
  - חיזוק המשילות והתמיכה במנגנון הניהולי ברשויות
  - הקמה ושיפוץ של מוסדות דת, בתי עלמין ובתי לווייתד.
  - שיפור ההיערכות לשעת חירום

העצמת רשויות מקומיות (מלש"ח)

תקציב 2017		סה"כ תקציב החומש	פעילות
ניצול בפועל (מזומן)	מתוכנן		
4.3	4.9	35.5	מענק רב שנתי לפיתוח כלכלי-מוניציפאלי
		13.5	תגבור מענק פיתוח שנתי
*2.7	2.7	8	העצמת צוותים מקצועיים ברשויות וחיזוק השותפות בין הרשויות
	למימוש ב-2018	2.5	היערכות לשעת חירום
***~4.3	7.6	**59.5	סה"כ התחום

* הקצאה בפועל בלבד (הרשאה להתחייב)

** התקציב אינו כולל את המענק החד פעמי לרשויות המקומיות ואת תקציב המשרד לשוויון חברתי שנועד למעקב על התכנית

*** בניכוי הרשאה להתחייב בסעיף אחד

3. חברה וקהילה

משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים – ההשקעה בתחום הרווחה מתמקדת **בתגבור תקנים של עובדים סוציאליים** במחלקות הרווחה ברשויות (העצמה קהילתית); **תגבור שירותי רווחה** (ילדים, נוער, משפחות בסיכון ואליםמות במשפחה); **השקעה בבינוי מחלקות לשירותים חברתיים ברשויות**, וכן בעידוד תעסוקה ביישובי הבדואים אשר במסגרת המועצות האזוריות היהודיות. במהלך השנתיים הראשונות יישום התכנית ניתנו לרשויות הבדואיות הרשאות על סך 10 מלש"ח לבניית מחלקות לשירותים חברתיים, הושקע תקציב תוספתי על סך 4 מלש"ח בתגבור שירותי רווחה לילדים, נוער, צעירים ומשפחות במצוקה, כמו כן תוגברו מחלקות הרווחה ביישובי התכנית ב-8.75 תקנים של עו"סים בהיקף של 1.4 מלש"ח, ו-400 אלש"ח **בעידוד השתלבות צעירים ונשים בדואיות בשוק העבודה.**

משרד הבריאות – משרד הבריאות משקיע במסגרת החלטת הממשלה סכום של 10 מלש"ח **בהקמה ושיפוץ של תחנות לבריאות המשפחה** ביישובי התכנית **ובהפעלת תכניות חינוכיות לקידום אורח חיים בריא** במהלך השנים 2016 – 2020. במהלך 2017 **הושלם תכנונם של שתי תחנות חדשות ביישובים בועינה-נוג'ידאת וערב אל-נעים** לקראת בנייתן במהלך 2018 בהיקף של 3.5 מלש"ח. בנוסף, מקדם משרד הבריאות תכנית לקידום אורח חיים בריא ביישובי התכנית, זאת על ידי העסקת מקדמי בריאות יישוביים וכן על ידי הפעלת תכניות יישוביות להעלאת המודעות בנושאים הקשורים לבריאות הציבור.

משרד הבטחון – המשרד הביטחון משקיע במסגרת ההחלטה תקציב בסך 17.5 מלש"ח **לעידוד צעירים בדואים להתגייס לצבא**, תמיכה משמעותית **באתר ההנצחה הממלכתי לחללים הבדואים "יד לבנים"** ובמשפחות השכולות. האגף הביטחוני חברתי במשרד הביטחון בשיתוף המשרד לשוויון חברתי נערך במהלך 2018 **להקמת מכינה קדם צבאית בדואית ראשונה.** בפעילות לעידוד גיוס והכנה לשירות צבאי עבור צעירים בדואים, זאת באמצעות סמינרים וביקורים ביחידות צה"ל, ימי מורשת, תמיכה בפעילות "אחריי" ובשבוע גדנ"ע.

הרשות לשירות לאומי-קהילתי – הרשות פועלת בכלל יישובי התכנית **לעידוד השתלבות צעירים וצעירות בדואיות במערך השירות האזרחי**. במסגרת זו פועלת הרשות לחיזוק הזיקה של הצעירים לחברה הישראלית ולמדינה וכן מציעה לצעירים מגוון אפשרויות להתנדבות בתוך היישובים הבדואים ומחוצה להם. כמו כן מציעה הרשות הכשרות לחיזוק ולהעצמה, בכללן סיורים לדיעת הארץ וחיזוק השפה העברית. **ב-2017 שולבו 550 בני החברה הבדואית, רובם בנות במסגרת השירות האזרחי.**

המשרד לבטחון פנים – המשרד פועל להגברה וחיזוק תחושת הבטחון האישי בקרב החברה הבדואית. לצורך כך, מפעיל המשרד במסגרת החלטת הממשלה **תכניות חברתיות** (עיר ללא אלימות, הרשות למלחמה בסמים ומצילה) וכן מאמץ משטרתי לשמירה על הביטחון האישי של התושבים ביישובי התכנית. בהקשר זה הושקע במהלך 2017 במסגרת התכנית תקציב של 3.4 מלש"ח ביישובי התכנית.

המשרד להגנת הסביבה – המשרד להגנת הסביבה מיישם תכניות לשמירה על סביבה נקייה ופועל בשיתוף הרשויות **להקמת תשתיות לפינוי גזם, פסדים ופגרים** וכן **לפיקוח ואכיפה בתחומי היישובים** בעלות כוללת של 10 מלש"ח לשנים 2016-2020. בתחילת 2017 הועברו לרשויות התחייבויות על סך כולל של 4.16 מלש"ח.

משרד הבינוי והשיכון – המשיך בהפעלת תכניות לילדים ונוער במסגרת אגף שיקום שכונות חברתי בעלות של 2 מלש"ח, והשקיע סכום של 1 מלש"ח, זאת בנוסף להשקעה בסך של 1.3 מלש"ח מתקציב משרד החינוך להפעלת מרכזי נוער בשלושה מיישובי התוכנית.

חברה וקהילה (מלש"ח)

תקציב 2017		סה"כ תקציב החומש	פעילות	משרד
ניצול בפועל (מזומן)	מתוכנן			
*	1.7	6.5	תכנית לקידום אורח חיים בריא	בריאות
1.2	1.4	7	העצמה קהילתית (תגבור תקנים של עו"סים במחלקות הרווחה)	משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים
1.8	4	20	תגבור שירותי רווחה (ילדים, נוער, משפחות בסיכון, אלימות במשפחה)	
3	5.4	27	סה"כ למשרד	
1	1	11	הנצחה של החללים הבדואים (אירועי הנצחה ותמיכה במשפחות חללים)	משרד הבטחון
0.2	0.2	3.5	מכינה קדם צבאית	
0.6	0.6	3	עידוד גיוס והכנה לשירות צבאי	
1.8	1.8	17.5	סה"כ למשרד	
0.6	0.6	מתקציב המשרד	עידוד השתלבות במערך השירות האזרחי	הרשות לשירות לאומי-קהילתי
3.7	3.5	56	מאמץ המשטרתי, פעילות חברתית	המשרד לבטחון פנים
2.2	4.4	10	הקמת תשתיות לפינוי גזם, פגרים ופסדים וקידום המודעות בנושא הגנת הסביבה	המשרד להגנת הסביבה
3.2	2	10	תכניות חברתיות (שיקום שכונות חברתי)	משרד הבינוי והשיכון
-	4	4	הקמת מרכז מורשת בדואית	המשרד לשוויון חברתי
-	1.9	10	מרכזי צעירים	
-	5.9	14	סה"כ למשרד	
14.5	~26	141		

4. חינוך והשכלה גבוהה

חינוך – משרד החינוך שוקד במסגרת החלטת הממשלה על יישום **תכנית הוליסטית לקידום מערכת החינוך בחברה הבדואית בצפון**. הדגש בתכנית מושם על שיפור איכות ההוראה והאקלים הבית ספרי, כמו גם על השקעת מאמצים באבחונים דידיקטיים ושעות תגבור במקצועות הליבה, וכן בחיזוק החינוך הבלתי פורמלי ביישובי התכנית. במסגרת התכנית, יתווספו למערכת החינוך הבדואית כ-560 שעות הוראה תוספתיות במקצועות ליבה, השקעה בחינוך הטכנולוגי, מתן מלגות ומתן קורסי פסיכומטרי לשיפור הנגישות להשכלה גבוהה. מתוקף ההחלטה יושקע במהלך השנים 2016 – 2020 סכום של לפחות 120 מלש"ח בקידום החינוך הפורמלי והבלתי פורמלי ביישובי התכנית. התקציב אשר הושקע במהלך 2017 עמד על כ- 23 מלש"ח.

מדע וטכנולוגיה – משרד המדע והטכנולוגיה פועל להגברת פעילות חינוכית בתחומי הטכנולוגיה והחלל על ידי הנגשת כלי אוריינות דיגיטליים ועידוד מצויינות לחדשנות במסגרת קייטנות וחוגים מדעיים ביישובי התכנית.

המשרד לשוויון חברתי – בנוסף להיותו של המשרד, באמצעות הרשות לפיתוח כלכלי של המיעוטים, אחראי על יישום החלטת הממשלה, המשרד פועל רחבית **לשיפור החינוך הבלתי פורמלי ולחיזוק הזהות הבדואית בקרב צעירים ביישובי התכנית**. במסגרת זו המשרד אמון על הקמת 8 מרכזי צעירים ותפעולם ביישובי התכנית; הפעלת תכניות לילדים ונוער כמיזם משותף עם עמותת מפעלות חינוך וחברה; הקמת מרכז למורשת בדואית; קידום פעילות להעצמת נשים; תכניות לאזרחים ותיקים וכן סיוע לרשויות בתחום הדיגיטציה.

חינוך והשכלה גבוהה (מלש"ח)

תקציב 2017 (מלש"ח)		סה"כ תקציב החומש (מלש"ח)	פעילות	משרד
ניצול בפועל (מזומן)	מתוכנן			
22.8	22.8	120	תכנית פדגוגית פורמלי ובלתי פורמלי	משרד החינוך
0.6	0.9	מתקציב המשרד	פעילות חינוכית מדעית ביישובי התכנית	מדע טכנולוגיה
	1.1	20	תכניות לילדים ונוער בתחום התרבות, הפנאי והחינוך הלא פורמלי	המשרד לשוויון חברתי
23.4	~25	140		סה"כ התחום

משרד הכלכלה – העסקים הקטנים והבינוניים הפועלים בתחום היישובים הבדואים בצפון זכו לליווי ולהכוונה מקצועית על ידי הסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים באמצעות מערכי המעוף. במסגרת זו ניתן **סיוע והכוונה לעסקים בבעלות בדואית**, בכלל זה בוצעו 274 מיפויים ליזמים ובעלי עסקים, כאשר 118 מוכם השתתפו בקורס יזמים ייעודי לחברה הבדואית.

כמו כן, במהלך 2017, משרד הכלכלה הכין סקר מקיף בנושא אזורי תעסוקה ותעשייה פוטנציאליים להשקעה במטרה לפעול **להקמה או הרחבה של אזורי תעשייה קיימים, מתן מענה לעסקים בבעלות בדואים והגדלת מקורות ההכנסה של הרשויות הבדואיות בצפון**. בהקשר זה חתמה המועצה המקומית בשבלי אום אל-ע'נם על הסכם שיתוף פעולה עם שלוש מועצות שכנות לתכנון אזור תעשייה משותף בהיקף של 620 דונם. השקעה נוספת מתוכננת בהרחבת אזור התעשייה בבועינה נוגידאת, וכן בתכנון אזור תעשייה בהיקף של 80 דונם עבור טובא-זנגריה.

משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים – במסגרת ההחלטה יושקע במהלך השנים 2016–2020 סכום של 25 מלש"ח **לתמיכה במערך מרכזי ההכוון התעסוקתי** אשר פועלים בתוך היישובים הבדואים והרחבת פעילותם.

כיום פועלים בחברה הבדואית שלושה אשכולות של מרכזי הכוון תעסוקתי "ריאן" ושלוחות בכלל יישובי התכנית. במהלך שנת 2017 מרכזי ההכוון בחברה הבדואית העניקו שירות לכ-1200 משתתפים, מתוכם הושמו כ-52% בשוק העבודה, כאשר יותר ממחצי מהם הן נשים. כמו כן, משרד העבודה הרווחה והשירותים החברתיים פועל במסגרת ההחלטה **להקמת מעונות יום לילדי אימהות עובדות**, דבר אשר צפוי לעודד יציאת נשים ערביות לעבודה. בשנת 2017 ניתנו הרשאות ליישובים בסמת טבעון, זחיר ועראמשה להקמת מעונות יום בעלות כוללת של 10,220 אלש"ח. הקמת המעונות עתיד להסתיים במהלך 2018.

פעילות המשרדים בתחום התעסוקה והכלכלה נועדה לייצר מקומות תעסוקה חדשים עבור צעירים באוכלוסיה הבדואית, לקדם את היזמות המקומית ולתמוך בעסקים הקיימים ופיתוחם כמו גם להגדיל את הכנסות הרשויות המקומיות הבדואיות

תשתיות ואירועים תיירותיים – שלושת משרדי הממשלה **משרד התיירות, המשרד לפיתוח הפריפריה, הנגב והגליל והמשרד שוויון חברתי** החלו במהלך 2017, במסגרת תכנית החומש, במאמץ משותף **לפתח את התיירות הבדואית בצפון**. במסגרת אירועי ענף הזית קודמו 4 פסטיבלים ברשויות הבדואיות בצפון ומשכו אליהם אלפי מבקרים. בנוסף לכך קידם משרד התיירות במהלך השנה קורס מורה דרך ייעודי לחברה הבדואית בסבסוד של עד 90% מעלות הקורס. במסגרת הקמת תשתיות תיירותיות ביישובי התכנית הוצא במהלך השנה קול קורא במסגרתו זכתה שבלי אום אל-ע'נם בתקציב להקמת שוק בצמוד למתחם המועצה המקומית.

תעסוקה וכלכלה (מלש"ח)

תקציב 2017		סה"כ תקציב החומש	פעילות	משרד
ניצול בפועל (מזומן)	מתוכנן			
1.8	1.3	7	קידום עסקים קטנים	משרד הכלכלה
0	12	35	אז"ת- הרחבת קיימים והקמת חדשים	
0.3	0.4	2	תכנית מעברים לשילוב בתעסוקה	
2.1	13.7	44	סה"כ למשרד	
4.1	5.2	25	הכוונה תעסוקתית במרכזי "ריאן"	משרד העבודה והרווחה
0	10.2	מתקציב המשרד	הקמת מעונות יום	
4.1	15.4	25	סה"כ למשרד	
0.4	0.4	2	הפקת פסטיבלים ופרסום ושיווק אירועי תיירות	משרד התיירות
0.3	0.3	2.5	קורסים מקצועיים והדרכות (קורס מורי דרך)	
0.7	0.7	4.5	סה"כ למשרד	
0.2	1.1	5.5	קידום ומיתוג תיירותי	המשרד לפיתוח הפריפריה, הנגב והגליל
~7	~32	79		סה"כ התחום

המשרד לשוויון חברתי רואה חשיבות רבה בייזום תכניות חומש ממשלתיות לקידום היישובים הערבים בכלל והיישובים הבדואים בצפון בפרט, זאת מתוך כוונה לצמצם את אי השוויון והפערים ולהביא למיצוי מקסימאלי של הפוטנציאל הכלכלי הטמון באוכלוסיות אלה ובכך לחזק את החוסן הכלכלי חברתי של החברה הישראלית בכללותה.

המשרד מעריך את המאמץ המושקע הן מצד משרדי הממשלה והן מצד הרשויות הבדואיות וראשי הרשויות בתהליך היישום של תכנית חומש זו. יחד עם זאת אין להתעלם ממספר סוגיות המטופלות במסגרת תכנית זו ודורשות מיקוד מאמץ נוסף על מנת להסיר חסמים העומדים בפני קידומן ולהביא למיצוי תקציבי מקסימאלי.

בהמשך להמלצות וועדת ההיגוי של תכנית החומש (החלטה 1480) המתכנסת ביום ה', ה-08 במרץ 2018, תפעל הרשות לפיתוח כלכלי בשיתוף משרדי הממשלה והרשויות המקומיות הבדואיות לפתרון החסמים העומדים בפני יישום מלא של סעיפי ההחלטה, זאת בנוסף לקידום פתרונות לסוגיות אשר יידונו במושבם השונים אשר יתקיימו במסגרת ועדת ההיגוי.

להלן נציין מספר תחומי עשייה שאנו מתכוונים לבחון את אופן ביצוען והחסמים בקידומן, זאת במטרה לייעול תהליך יישומן:

תשתיות

לצד העובדה שהתקציב המוצע רחוק מלהיות מותאם בהיקפו לצרכי היישובים, החלטה באשר לפירוט ההשקעה והחלוקה בין היישובים מתקבלת רק בסוף כל שנה.

בינוי מחלקות לשירותים חברתיים

משרד העבודה והרווחה והשירותים החברתיים משקיע במסגרת ההחלטה תקציב לא מבוטל – לפחות 20 מלש"ח לבינוי מחלקות לשירותים חברתיים ביישובי התכנית. על אף שהתקציב הועמד לרשות הרשויות עוד בתחילת 2017 (בהרשאות) רוב הרשויות טרם ניצלו את התקציב.

אזורי תעשייה

תכנון אזורי תעשייה ביישובי התכנית בהתאם למתווה אשר נקבע בתיאום עם הרשות לפיתוח כלכלי מתנהל באיטיות. אומנם מדובר בתהליך ארוך ומורכב אך קיימת חשיבות רבה בתחילת התכנון ודיווח אודותיו לוועדת ההיגוי הקרובה במהלך 2018.

שיווק מגרשים לדיור

שיווק מגרשים לבנייה לזוגות צעירים אינו מתקדם בקצב מואץ ביישובי התכנית, זאת בשל מגוון של חסמים בכללם עלויות גבוהות של פיתוח אשר מייקרות את עלויות השיווק; חוסר תיאום בין משרד הבינוי והשיכון לבין רשות מקרקעי ישראל במקרים רבים בתהליך השיווק, לרבות לעניין סבסוד עלויות הפיתוח; דרישת רמ"י להתארגנות בקבוצות רכישה של ארבעה זכאים למגרש, יוצרת מס' קשיים בעיקר במציאת שותפים להגשה למכרז, ובהמשך בהתארגנות לתשלום משותף למימוש הזכייה כגון.

חשוב לציין שהחל תהליך בקרה מסודר באמצעות חברת הבקרה שנבחרה, תהליך זה ייסע לעוסקים ביישום ההחלטה ומטרתו להתמקד בתהליך בקרה הן ברמת המשרדים והן ברמת הרשויות, על מנת לנהל תכנית זו ביעילות רבה יותר. אנו מצפים לשיתוף פעולה מצד המשרדים והרשויות המעורבות בתהליך היישום.